

ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В СУМСЬКОМУ РЕГІОНІ

У статті характеризуються фактори розвитку туризму за різними сучасними класифікаціями: зовнішні (екзогенні) і внутрішні (ендогенні); динамічні і статичні; фактори залучення і фактори диференціації попиту. Наводяться приклади позитивних та негативних факторів розвитку туризму в Сумській області.

Ключові слова: *Сумська область, розвиток туризму, фактори.*

The article characterizes the factors of tourism development according to various modern classifications: external (exogenous) and internal (endogenous); dynamic and static; factors of attraction and factors of differentiation of demand. Examples of positive and negative factors of development of tourism in the Sumy area are resulted.

Keywords: *Sumy region, tourism development, factors.*

В сучасному світі туризм розглядається як соціально-економічне явище, що впливає на розвиток багатьох галузей економіки, транспорту, соціальної сфери та сфери послуг, перетворюючи його на високоприбуткову галузь.

На розвиток туризму в регіоні впливають безліч чинників, які різними науковцями класифікуються по-різному. На думку Т. В. Момонт, з точки зору впливу на туристичну діяльність усі фактори поділяються на фактори залучення (ті, що спонукають до подорожі – природні, культурні та соціальні умови в країні, при яких формуються туристичні потоки) та фактори диференціації попиту (ті, що впливають на вибір місця подорожі – туристичні ресурси, розвиток інфраструктури, рівень соціально-економічного розвитку країни) [3].

Вчені А. П. Дурович, М. І. Кабушкін, Т. М. Сергеева, В. А. Смолій, В. К. Федорченко, В. І. Цибух виділяють внутрішні (ендогенні) та зовнішні (екзогенні) чинники розвитку туризму. До внутрішніх чинників автори відносять:

- процеси попиту, пропозиції й поширення збільшення індивідуального туризму;
- зростання ролі сегментації ринку, збільшення відстаней подорожей, різноманітність форм проведення канікул, відпусток тощо;
- зростання ролі координації діяльності в туризмі в процесі монополізації;
- зростання ролі засобів масової інформації й зв'язків із громадськістю (паблік релейшнз) у просуванні, рекламуванні й реалізації турпродуктів;
- зростання ролі фахівців у туризмі [7].

Крім внутрішніх (ендогенних) чинників, існують також зовнішні (екзогенні) чинники, від яких залежить стан туристської індустрії регіону. Так, вітчизняні вчені В. А. Смолій, В.К. Федорченко, В. І. Цибух зазначають, що зовнішні чинники впливають на туризм за допомогою демографічних і соціальних змін; економічного і фінансового розвитку; змін політичного і правового регулювання; технологічних змін; торгового розвитку; транспортної інфраструктури і безпеки подорожей [5].

За класифікацією Пуцентейло П. Р. [4], фактори розвитку туризму поділяються на дві групи: статичні та динамічні. Статичні мають незмінне в часі значення. До цієї групи належать природно-кліматичні, географічні, культурно-історичні фактори. До динамічних факторів відносяться:

- демографічні;
- соціальні;
- економічні;
- культурні;
- науково-технічний прогрес;
- міжнародні фактори.

На розвиток туризму в Сумській області впливають деякі внутрішні та зовнішні чинники.

Внутрішні фактори розвитку туризму в регіоні є визначальними для ринку туристичних послуг. Серед них –природно-географічні та кліматичні; наявність та збереженість природних ресурсів і можливість їх використання; стан розвитку туристичної інфраструктури і транспортних мереж тощо. Як стверджує професор І. М. Школа, значний вплив на формування туристичного ринку регіону мають базові складові туристичного продукту: капітал, технології, кадри та туристичні ресурси [7].

Економічні чинники в регіоні представлені рівнем фінансово-купівельної спроможності населення. В Сумській області розвинені машинобудівна, хімічна, нафтовидобувна, харчова промисловість та сільське господарство (рослинництво), то дані чинники мають досить суттєвий вплив на розвиток туризму в регіоні.

Природні чинники характеризуються наявністю природних умов та ресурсів. Сумщина має значну залісеність території, особливо на півночі; на півдні області –зона лісостепу. Також регіон має достатньо густу мережу річок, серед яких: Десна, Сейм, Ворскла, Псел, Сула, Хорол, Клевень, Івотка –всі вони є лівими притоками Дніпра. На цьому багатстві природних ресурсів створені гідрологічні, ботанічні, орнітологічні заповідники, заказники та інші природоохоронні території.

За даними В. Ф. Кифяка Сумщина відноситься до регіонів України у яких об'єкти природно-заповідного фонду становлять 5 –7 % території, займаючи друге місце разом із Чернівецькою та Рівненською областями серед інших регіонів України [2].

Кліматичні чинники характеризуються впливом погодних факторів на навколишнє середовище. Сумщина знаходиться у помірному поясі з помірно-континентальним типом клімату. Північно-східна частина України, яку займає Слобожанщина, має достатньо суворі зими, з тривалим морозним періодом та стійким сніговим покривом, величина якого дозволяє займатися

лижним туризмом у межах області, не виїжджаючи у віддалений Карпатський регіон.

Культурно-історичні чинники характеризуються наявністю в регіоні культурно-історичних пам'яток, їх стан та доступність для відвідування туристами.

У забезпеченості північно-східного регіону України туристськими кадрами позитивну роль виконують заклади вищої освіти та ліцей, розташовані в обласному центрі Сумщини, завданнями яких є здійснення підготовки висококваліфікованих фахівців для туристської галузі.

Вітчизняний науковець В. Ф. Кифяк наводить перелік факторів, що виступають формуючими при функціонуванні туристичного ринку, а саме:

1. Демографічні.
2. Матеріальне та соціальне становище населення.
3. Рівень освіти громадян.
4. Середня тривалість відпустки в державі.
5. Професійна зайнятість.
6. Інші [1].

Дослідивши наукові праці провідних вчених, виділимо регіональні внутрішні чинники серед специфічних передумов розвитку туризму:

—природні чинники: географічне положення, клімат, різноманітність флори та фауни;

—чинники, що пов'язані з культурно-історичними особливостями регіону: мовні особливості етнічних груп, що населяють регіон; особливості релігії, як елемента культури; особливості фольклору, побуту тощо;

—соціально-економічні чинники: розвиненість галузей народного господарства, трудова зайнятість населення, рівень освіти (як одного з елементів забезпечення туризму кваліфікованими працівниками), рівень медицини, якість життя населення тощо;

–розвиненість загально-регіональної інфраструктури (транспортного сполучення, споруд, інформаційних мереж) і туристичної інфраструктури (закладів розміщення, харчування, сфери розваг тощо).

Отже, розвиток туризму в регіоні залежить від сукупності факторів, які мають як позитивний, так і негативний вплив на нього. Серед факторів, які є позитивними можна виділити: природні, кліматичні, культурно-історичні чинники; наявність туристичних ресурсів; розвиток системи освіти працівників туристичної галузі та впровадження інновацій у туризмі. Негативними факторами відзначається економічна криза та політична нестабільність у державі; зниження доходів населення; недостатній розвиток інфраструктури.

Список використаних джерел:

- 1.Дурович А. П. Маркетинг в туризме: Учеб. пособие. Минск: Новое знание, 2003. 632с.
- 2.Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні Навчальний посібник. Чернівці: Книги-XXI, 2003. 300 с.
- 3.Момонт Т. В. Основні фактори розвитку ринку туристичних послуг Економіка. Управління. Інновації. 2012. №1 (7). URL: http://tourlib.net/statti_ukr/momont4.htm
- 4.Пуцентейло П.Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємництва. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 344 с. URL: [URL:https://tourlib.net/books_ukr/pucentejlo.htm](https://tourlib.net/books_ukr/pucentejlo.htm)
- 5.Смолій В. А., Федорченко В. К., Цибух В. І. Енциклопедичний словник-довідник з туризму. Передмова В. М. Литвина. К.: Видавничий Дім «Слово», 2006. 372 с.
- 6.Цьохла С. Ю. Систематизація факторів розвитку туристичної індустрії. Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия Экономика и управление. 2009. Том 22 (61), №2. С. 373-380. URL: [URL:https://tourlib.net/statti_ukr/cjohla.htm](https://tourlib.net/statti_ukr/cjohla.htm)

7.Школа І. М. Менеджмент туристичної індустрії: Навчальний посібник.
Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2003. 662 с.